

FIDEIKOMMISSNÄMNDEN

Avdelningsdirektören Eva Birath
08-700 08 15

2003-12-02

Dnr 49-03

Förvaltning av fideikommisskapital

(OBS! Denna PM är under översyn)

Allmänt

Fideikommisskapital förvaltas ofta av affärsbanker. Vid försäljning av fast egendom under ett fideikommiss har regeringen och Fideikommissnämnden regelmässigt föreskrivit att den inkomna köpeskillingen skall förvaltas av en bank. Att Fideikommissnämnden medger att en fastighet får säljas innebär inte att den egendom som trätt i stället byter natur utan köpeskillingen är fideikommissegendom.

Innehavarens rätt till egendomen (d.v.s. köpeskillingen) regleras fortfarande av fideikommissurkunden.

Som regel ger nämnden numera förvaltningsuppdraget till den juridiska person som banken utgör och inte till ett särskilt lokalkontor. Den juridiska personen dvs. banken svarar för förvaltningen av fideikommisskapitalet. Om banken i sin tur låter en mindre enhet inom banken faktiskt sköta uppdraget svarar banken för att det finns erforderlig kompetens. På begäran av fideikommissarien har Fideikommissnämnden i ett flertal fall medgivit att förvaltningen flyttas över till en annan bank. I andra fall kan förvaltningen ha överflyttats till annan bank genom att den förvaltande banken blivit uppköpt eller fusionerats med annan bank.

Fideikommissnämnden har i ett flertal fall noterat att förvaltningen av fideikommisskapitalet inte skötts enligt regeringens (Kungl. Maj:ts) eller Fideikommissnämndens beslut. Nämnden har därför beslutat att göra följande uttalande angående förvaltningen av fideikommisskapital.

Byte av bank

Fideikommissarien skall vid byte av bank tillse att banken får tillgång till alla beslut som regeringen och Fideikommissnämnden [permutationsbeslut enligt permutationslagen (1972:205)] fattat avseende fideikommisskapitalet.

POSTADRESS
Fideikommissnämnden
Box 2218, 103 15 Stockholm

TELEFON
08-700 08 00

E-POST
registratur@kammarkollegiet.se

POSTGIRO
95 06 55-1

BESÖKSADRESS
Birger Jarls torg 14, Riddarholmen

TELEFAX
08-20 49 69

INTERNET
www.kammarkollegiet.se

2003-12-02

Dnr 49-03

Den bank som åtar sig förvaltningen av ett fideikommisskapital måste kontrollera med fideikommissarien att banken har tillgång till alla beslut som fattats avseende fideikommisskapitalet. Om besluten saknas finns det möjlighet att erhålla kopior från Fideikommissnämnden (15 § avgiftsförordningen gäller).

Skriftligt avtal

Mellan banken och fideikommissarien bör alltid upprättas skriftligt avtal, där innehållet av förvaltningen av fideikommisskapitalet regleras. Vid sådana avtal måste naturligtvis hänsyn tas till de speciella förhållanden som råder vid förvaltning av fideikommisskapital.

Medlen skall hållas avskilda

De medel som mottagits att förvaltas som fideikommisskapital skall hållas avskilda från innehavarens privata medel. Därför bör det läggas upp två konton på banken. Det ena kontot knyts till fideikommisskapitalet och är spärrat för fideikommissarien. På det kontot finns sådant fideikommisskapital som inte placerats i aktier eller obligationer eller liknande. Det andra kontot disponeras fritt av innehavaren av fideikommisset. På det kontot inflyter avkastningsmedel. Banken är också skyldig att redovisa fideikommisskapitalet utan dröjsmål [jfr lagen (1944:181) om redovisningsmedel].

Vad fideikommissarien får förfoga över

De köpeskillingar och andra medel som enligt regeringens och Fideikommissnämndens beslut skall läggas till fideikommisskapitalet får innehavaren av fideikommisset inte förfoga över. Det är endast avkastningen av kapitalet som tillkommer fideikommissarien. Med avkastning avses enbart den löpande avkastningen (främst räntor och utdelningar).

För närvarande pågår en allmän diskussion om vad som avses med avkastning. I förvarande sammanhang är det med utgångspunkt från vad som kan utläsas i testamentet då fideikommissförordnandet upprättades som får avgöra vad som får delas ut. I allmänhet anges i fideikommissförordnandena att fideikommissarien får nyttja egendomen men den får aldrig avyttras, förpantas eller skingras utan skall ständigt bibehållas. Eftersom dessa förordnanden tillkommit för länge sedan är det svårt att uttröna någon mer precis uppfattning om testators avsikter, men eftersom det saknas annat tolkningsstöd kan innebörden av förordnandet inte anses omfatta rätt att dela ut kapitalvinster. När fideikommissegendom har ersatts med monetära tillgångar måste detta tolkas som att endast den löpande avkastningen får delas ut till innehavaren. Detta framgår också klart av en del äldre beslut av Kungl. Maj:t eller genom nämndens beslut där det anges att köpeskillingen skall läggas till fideikommisskapitalet.

2003-12-02

Dnr 49-03

Förvaltningskostnader

Kostnader för förvaltningen skall – om det inte finns något annat beslut från nämnden – tas ur den löpande avkastningen.

2003-12-02

Dnr 49-03

Avsättningar till kapitalet

Regeringen har i vissa äldre beslut förordnat att av den behållna årsavkastningen på fideikommisskapitalet en viss del skall avsättas t.ex. en tjugondel till fideikommisskapitalet. Banken måste kontrollera med fideikommissarien om det finns sådana beslut och tillse att föreskriven avsättning sker innan återstående avkastning betalas ut till innehavaren.

Placeringsregler

Fideikommisskapitalet får endast placeras enligt Kungl. Maj:ts beslut den 13 september 1968 med generella regler, se **bilaga**. Enligt detta beslut skall placering ske efter samråd med fideikommissarien. Avvikelse från detta beslut kräver ett permutationsbeslut. Sådana meddelades tidigare av regeringen och numera meddelas de av Fideikommissnämnden enligt bestämmelserna i permutationslagen (1972:205). Placeringsreglerna innebär att fideikommissarien inte får låna av kapitalet eftersom lånen skall vara räntebärande. Ett sådant förfarande kan därför inte anses vara placering. Om fideikommisskapitalet skall placeras i räntebärande lån mot fullgod inteckningssäkerhet kan detta endast ske om det bedöms som marknadsmässigt. Således är det ingen placering att låna ut medlen till anhöriga mot låg ränta. Vidare måste reverserna vara likvida dvs. kunna infrias inom rimlig tid efter fideikommissariens död.

Banken och innehavaren bör i det skriftliga avtalet komma överens om risknivån för portföljen. Härvid skall hänsyn tas till föreskrifter i fideikommissförordnandet om att egendomen skall bibehållas.

Lån m.m.

Fideikommisskapitalet får inte lånas ut till innehavaren eller andra utan Fideikommissnämndens medgivande (jfr dock de placeringsregler som gäller enligt punkten 7). Om nämnden medger att fideikommissarien eller någon honom närstående får låna ur fideikommisskapitalet skall banken kontrollera att reverser finns på lånebeloppet. Vidare skall banken kontrollera att den av nämnden föreskrivna säkerheten finns t. ex. pantförskrivning av en privat ägd fastighet, företagshypotek eller en livförsäkring och att säkerheten i förekommande fall överlämnas för att förvaras hos banken bland fideikommissets övriga handlingar innan utbetalning av lånet får ske. Om det finns villkor om amorteringar av dessa lån enligt permutationsbeslut eller revers skall banken kontrollera att låntagaren amorterar lånet.

Fastighetsförsäljning m.m.

Om nämnden har medgivit försäljning av en fastighet skall banken bevaka att köpeskillingen i enlighet med nämndens beslut tillförs fideikommisskapitalet. Detsamma gäller om nämnden medgivit att fideikommissets fasta egendom får belastas med servitut eller nyttjanderätt eller dylikt för vilket ersättning skall läggas till fideikommisskapitalet.

2003-12-02

Dnr 49-03

Amorteringar

Om regeringen föreskrivit att innehavaren av fideikommisset skall amortera inteckningslån i fideikommisssegendomen som upptagits i bank eller annat kreditinstitut för fideikommissets räkning skall banken kontrollera att sådan amortering sker. För att bli befriad från amorteringsskyldighet krävs nämndens tillstånd.

Uttag av medel ur fideikommisskapitalet

Nämndens tillstånd krävs för att ta i anspråk fideikommisskapitalet oavsett syftet. Om innehavaren t.ex. vill lösa ett lån som belastar fideikommissets fastigheter krävs nämndens tillstånd för att använda fideikommisskapitalet till att lösa lånet.

Uttag av medel för arbeten

Om nämnden bemyndigar den förvaltande banken att utbetala styrkta kostnader för ett visst arbete måste banken få in kvitton eller andra verifikationer och kontrollera att dessa avser det arbete som nämndens tillstånd innefattar innan medlen får betalas ut. Om nämnden har föreskrivit att avdrag skall göras i den mån statliga bidrag utgår måste banken kontrollera om sådant bidrag utgått samt med vilket belopp innan slutlig utbetalning får ske. Har inte banken någon möjlighet att själv kontrollera riktigheten av beloppet bör banken kräva att innehavaren anlitar en revisor eller annan kunnig person som lämnar ett intyg på grundval av presenterade kvitton och att företedd utredning motsvarar begärt belopp.

Om kostnaderna för visst arbete överskrider det maximumbelopp som nämnden medgett får dessa överkostnader inte betalas ut ur fideikommisskapitalet.

Uttag av medel för skatter

Om nämnden bemyndigar banken att utbetala vissa skatter som fideikommissarien påförts får banken endast utbetala dessa skatter till den del de vid en proportionell fördelning mellan fideikommissariens förmögenhet och fideikommisset belöper på fideikommisset. Den slutliga skattsedeln måste alltid kontrolleras innan utbetalning kan ske.

Under avvecklingen

Under avvecklingen av fideikommisset får inte fideikommisskapitalet utlämnas eller skiftas utan Fideikommissnämndens medgivande [jfr 23, 28 och 29 §§ lagen (1963:583) om avveckling av fideikommiss].

Fideikommissariernas intresse-
organisation
Stockholms Enskilda Bank
Box 16067
103 22 STOCKHOLM 10

Generella regler för placering av fideikommisskapital
i värdehandlingar

Kungl. Maj:t har för flertalet fideikommiss, till vilka hör kapital, meddelat föreskrifter om förvaltning av kapitalet i bank och placering av tillgångarna i olika slag av värdehandlingar.

Fideikommissariernas intresseorganisation har i skrivelse den 19 oktober 1965 hemställt att vissa generella regler utfärdas om placering av fideikommisskapital i värdehandlingar.

Justitiekanslern och fideikommissnämnden har avgett yttranden i ärendet.

Kungl. Maj:t föreskriver att fideikommisskapital, som förvaltas av bank enligt av Kungl. Maj:t meddelade placeringsföreskrifter, skall placeras i fullgoda räntebärande obligationer, i räntebärande lån mot fullgod inteckningssäkerhet eller i aktier noterade på Stockholms fondbörs A-lista.

Placeringen skall ske efter samråd med fideikommissets innehavare och - om god man finns för kapitalet - godkännande av denne.

Av Kungl. Maj:t tidigare meddelade tillstånd till placering av kapitalmedel i andra värdehandlingar än som nu sagts skall dock gälla fortfarande.

Herman Kling

Sigrid Lindblad

Avskrift till

Finansdepartementet
fideikommissnämnden
justitiekanslern (2)
Göteborgs bank
Skandinaviska banken
Skaraborgs enskilda bank
Skånska banken
Stockholms enskilda bank
Svenska handelsbanken
Sveriges kreditbank
Uplandsbanken
Östergötlands enskilda bank
F 2

Bestyrkes
på tjänstens vägnar:

